

INHOUD

Met zeven aan tafel

de asla	11
jong geleerd	12
kind	13
aftelrijm	14
kinderleed	15
gewist	16
geheim	17

Te laag voor het licht

op het land 1	21
op het land 2	22
ongewenst	23
augustus	24
landelijk	25
kom	26
heemkunde	27

Geen moeder, geen vader

uitgeworpen	31
begrafenismaal	32
alzheimer 1	33
alzheimer 2	34

alzheimer 3	35
dodenmasker	36
wij	37
veilig	38

Een rusteloze naald

nieuwe meesters	41
zo begint het	42
ooit	43
antidepressivum	44
denk je dat?	45
in de klas 1	46
in de klas 2	47
Hadewijch	48

De buitendeur

meester	51
's ochtends	52
de keizer is bloot	53
recensie	54
en toch	55
de buitendeur	56
licht	57
buiten mijn hoofd	58

Onbruikbare levens

ergens in Polen 1. zomer 1941	61
ergens in Polen 2. zomer 2011	62
hagenprediker	63
het gedicht is een burger	64

dodenrit	65
onder de vloer	66
exemplaar	67
de voorstad	68
ons	69
Na Auschwitz	
Tel Aviv 1948-2008	73
Nakba	74
een waarnemer	75
een dichter in Sderot	76
een bril	77
de muur	78
laat ons praten	79
na Auschwitz 1	80
na Auschwitz 2	81
Een schitterend land	
beschaving	85
l'indépendance	86
tentoonstelling 1908-2008	87
diareeks 1	88
meisje	89
schuldvraag	90
diareeks 2	91
Aantekeningen	93

De asla

Ik ging met de asla naar buiten,
ik ging met de asla over het erf.
De staldeuren waren veranderd in ruiten,
er stonden gezichten op, nat van de verf.

Ik ging met de asla de poort door,
ik ging met de asla tot ver in het veld.
De wind kwam en as waaide over het koren,
er stak een hoofd uit, maanwit en blootgesteld

aan formules bedacht in een cirkel
waarbinnen alles gehoorzaamde aan het oog
dat van vuur was, van koolsteen en sintels
en ons bijeenhield in vrees en geloof.

Ik ging met de asla naar binnen,
ik ging met de asla over het erf.
Overal spoken en schimmen,
overal as aan het werk.

Jong geleerd

Zolang het donker is hoor ik
hen stappen in het plafond.
Komt de zon, dalen zij af
in mijn hoofd en leggen
iets koude op mijn tong.

Zij komen uit grote zakken
die vader naar boven droeg.
Zij stelen de melk van de katten.
Soms kleeft aan het schaalte
hun bloed.

Het huis is zo gekrompen
dat het in mijn lichaam kan.
Als iemand naar binnen wil
zijn de deuren verwrongen.
Er komt niemand in. Niemand.

Later zal ik van iemand houden,
zegt moeder, dat is het plan.
Dan heb ik een huis met een vrouw
en met kinderen. Die maak ik
vreselijk bang.

Kind

Vader is groot. Hij steekt de zon in zijn zak.
Als ik een huis bouw schopt hij zoveel sneeuw
op het dak dat het instort. Als ik wegloop
legt hij mijn voeten vast met één schreeuw.

Moeder is klein. Zij kruipt door het sleutelgat.
Als ik alleen ben zucht zij als de wind
in mijn oor. In mijn droom speelt zij poppenkast.
Haar stem past precies in mijn hoofd.

Moeder en vader zijn even sterk.
Zij raken elkaar niet aan. Als hij spreekt
is haar oog net zo hard als zijn stem.
Ik kan mij meten aan haar of aan hem.

De afstand is even hoog.

Aftelrijm

Als derde aan tafel,
tussen een en twee in,
die groter zijn en al weten
dat geen van ons het verdient.

Met vier aan tafel,
ieder bang voor zijn deel.
Zij zegt: er wordt niet gegeten
door wie vuile handen heeft.

Met vijf aan tafel,
wij kijken stil naar het kleed
en weten dat wie durft te praten
zijn brood heeft verspeeld.

Met zes aan tafel,
zij spreekt over arbeid en plicht.
Een ketting van schakels, zegt zij.
De dunste ben ik.

Met zeven aan tafel,
er hapert iets in het gebed.
Wij horen buiten de vogels,
de honden die lui zijn en vet.

Nu staat er een op van tafel
en legt op zijn bord een steen.
Hij gaat weg, allen volgen.
Nu zit moeder alleen.

Kinderleed

Als het uur slaat vliegt haar lichaam over
dat onder een steen in de grond is gestopt.
Het roept, maar kent niet langer de woorden.
Ik sta beneden, mijn mond volgepropt

met iets wat ik voor haar verbergen moet.
Spreek ik het uit, komt zij op mijn hoogte
en word ik voor ik het weet meegevoerd.
Daarom zwijg ik en kijk nooit naar boven.

Het ligt mij op de tong als iets zondigs,
een toversnoep die mijn zekerheid voedt
dat ik oud word, zeer oud, minstens honderd.

Eerst smaakte het zout, nu is het zoet.

Gewist

Dit is de boerderij voor zij werd afgebroken:

op een wazige vlek komt uit de gevel
een onherkenbaar gezicht.
De handen zijn met iets donkers bezig,
ik weet niet wat het is.

Het is mij ooit in de ogen geschreven,
want het kind dat erbij staat ben ik.
Zijn mond hangt open, misschien van verbazing,
misschien ook uit schrik.

Wat er gebeurde is niet meer te weten,
het is alles overbelicht.
Een man stak iets weg, alsof iets verzwegen,
iets dat bekeken voorgoed

werd gewist.

Geheim

Gauw, heel gauw komt het uur van onthulling,
als wat hij verborgen heeft wordt ontdekt.
Het brandt in zijn vingers, het geheim
dat als een formule aan het kind trekt.

Het is hem te sterk, de vervulling
van een verlangen dat in het donker ontstaat
als koorts in zijn lichaam, dat week wordt,
vijandig, waarin hij vergaat,

zo hemels, zo honds. En altijd in angst
te worden betrappt door een broer, een zus
op de loer, wachtend op een kans
om hem van zijn ik te beroven

dat beter is dan het hunne,
omdat het op school, in de kerk
zo verschijnt. Om hem in de ogen van allen
aan te wijzen: schuldig, zwak en onrein.